

TEIN4citizens – Włączenie społeczeństwa obywatelskiego we współpracę transgraniczną regionów na rzecz przyszłości Europy

„Stare” i „nowe” mniejszości - znaczenie tożsamości dla regionów przygranicznych we współczesnej Unii Europejskiej

1. Czym są nasze istniejące i nowo powstałe mniejszości?

Forum transgraniczne zorganizowane w Klagenfurcie (AT) oraz Lublanie (SL), poświęcone problematyce mniejszości pt. „Stare” i „nowe” mniejszości - znaczenie tożsamości dla regionów przygranicznych we współczesnej Europie” wskazało, iż doświadczenia i problemy zarówno tradycyjnych grup mniejszościowych, jak i nowych mniejszości, pochodzących z ostatnich fal imigracyjnych, charakteryzują się pewnymi podobieństwami. Choć sama definicja „mniejszości” jest, przynajmniej z prawnego punktu widzenia, dosyć złożona i skomplikowana, to na potrzeby forum osiągnięto swego rodzaju porozumienie odnośnie definiowania pojęć „starych” i „nowych” mniejszości. Za „stare mniejszości” uznano te historyczne, tradycyjne lub autochtoniczne społeczności etniczne, które stały się mniejszościami w wyniku zmiany granic terytorialnych lub przeniesienia ich terytoriów z jednego państwa do drugiego. „Nowymi mniejszościami” określono te wspólnoty osób lub rodzin, które opuściły kraje swojego pochodzenia, aby wyemigrować do innych państw, często z powodów politycznych, humanitarnych lub ekonomicznych.

Większość państw Unii Europejskiej doświadczyła lub doświadcza znacznego wzrostu liczby imigrantów przebywających na ich terytoriach. W konsekwencji, stale zwiększające się grupy osób pochodzących z odmiennych kręgów kulturowych, posługujących się odmiennymi językami oraz wyznających odmienne religie osiedlają się w różnych krajach z różnych powodów i na różny okres czasu. Niektórzy decydenci doceniają znaczący wkład tej społeczności w rozwój danego społeczeństwa, krajowego rynku pracy, a także podkreślają pozytywny wpływ imigrantów na strukturę demograficzną poszczególnych regionów, inni tego nie zauważają. W wielu sytuacjach panuje przekonanie, iż obecność licznych społeczności imigrantów i uchodźców stanowi szereg wyzwań dla rdzennej ludności.

Jednym z pierwszych zagadnień poddanych dyskusji było pytanie dotyczące istoty oraz przydatności rozmów dotyczących integracji „starych” oraz „nowych” mniejszości. Jednakże, zapanowało ogólne przekonanie dyskutujących, iż bez względu na przynależność do którejkolwiek z ww. grup mniejszości oraz pomimo wyraźnych różnic pomiędzy nimi, członkowie obu mniejszości posiadają pewne podstawowe cechy wspólne, związane z chęcią zachowania i rozwoju swojej tożsamości, języka i kultury. Charakteryzuje ich również potrzeba integracji z endemicznymi społeczeństwami oraz pragnienie efektywnego uczestnictwa w życiu publicznym. W trakcie dyskusji podkreślano niezwykle

zróźnicowanie stanowisk państw, pomimo ich członkostwa w Unii Europejskiej, w kwestiach „starych” oraz „nowych” mniejszości.

2. Jakie jest znaczenie „starych i „nowych” mniejszości na terenach przygranicznych Europy?

Zagadnienia omawiane w odniesieniu do istniejących grup mniejszościowych, takich jak mniejszość słoweńskojęzyczna w Karyntii lub mniejszości włoskojęzyczne w Słowenii, były tradycyjnie łączone z kwestiami praw mniejszości (dotyczącymi języka, edukacji itp.). Niezależnie od klasyfikacji mniejszości jako „starych” lub „nowych”, istnieją pewne podstawowe prawa, które przysługują obu grupom, co nie oznacza automatycznie, że wszystkie grupy mniejszościowe mają takie same prawa. Kwestia, które instrumenty prawne dotychczas stosowane w relacjach ze „starymi” mniejszościami mogłyby znaleźć swoje zastosowanie również w procesie integracji „nowych” mniejszości, pozostaje rzadko poruszana. Dyskusje na temat takich instrumentów w oczywisty sposób wymagają przeprowadzenia analiz różnic i podobieństw pod względem specyficznych potrzeb i praw „starych” i „nowych” mniejszości. Przedmiot takich analiz obejmuje również zakres praw jakie powinny przysługiwać obu grupom. Zadanie to może okazać się istotne dla przyszłych badań prowadzonych w Europie, ponieważ dotychczas stosowane systemy opieki i ochrony praw mniejszości nie uwzględniały specyfiki współczesnych imigrantów, tworzących obecnie nowe grupy „mniejszościowe”.

Obecność licznych społeczności imigrantów i uchodźców stwarza szereg wyzwań związanych z procesem ich integracji, różnicami kulturowymi, zapewnieniem ochrony ich praw indywidualnych i grupowych oraz dążeniem do uzyskania szeroko rozumianej integracji społecznej i jedności w całej Unii Europejskiej, zwłaszcza w regionach przygranicznych. Jednocześnie panuje powszechny pogląd, że nowi imigranci mogą wnieść cenny wkład w rozwój rynku pracy oraz do pewnego stopnia, przeciwdziałać skutkom starzenia się społeczeństw poprzez pozytywny wpływ na zmiany demograficzne. Oba aspekty były obszernie omawiane na forum, w trakcie którego dominowało przekonanie, że uważne przyjrzenie się komplementarności między „starymi” i „nowymi” mniejszościami może stanowić nowe, istotne zadanie dla Unii Europejskiej. Wypracowany w trakcie jego realizacji użyteczny mechanizm, umożliwi skuteczne zarządzanie przedstawicielami różnych kultur. Stale zwiększający się napływ imigrantów charakteryzujących się dużą odmiennością kulturową i tożsamościową w stosunku do społeczeństw endemicznych, wymaga wdrożenia nowych, właściwych modeli postępowania oraz polityk przyczyniających się do efektywnej integracji.

W trakcie dyskusji stało się jasne, że próba pogodzenia praw i potrzeb „starych” mniejszości i „nowych” grup mniejszościowych wywodzących się ze współczesnej imigracji odgrywa niezwykle istotną rolę w kontekście pojednania i utrzymania europejskiej jedności w różnorodności, w dążeniu do tolerancyjnej i zróżnicowanej Europy, ceniącej integrację zarówno swoich obywateli, jak i nie-obywateli.

3. Głosy z forum

Marika Grüber, starszy pracownik naukowy na Uniwersytecie Nauk Stosowanych w Karyntii i Nadine Hell z Karynckiego Biura Rządowego Krajowego Urzędu ds. Uchodźców i Integracji omówiły wyzwania, możliwości i ograniczenia obecnych polityk integracyjnych w Karyntii. W 2014 i 2015 r. Karyntia opracowała plan integracji mniejszości ze społeczeństwem obywatelskim, obejmujący udział mniejszości w życiu publicznym. Partnerem naukowym wspierającym ten proces był Uniwersytet Nauk Stosowanych w Karyntii. Projekt koncentrował się na opracowaniu planu działania i utworzeniu ośmiu grup roboczych zajmujących się głównie kwestiami systemów opieki zdrowotnej i rynku pracy. W realizację całego procesu zaangażowanych zostało ponad 2000 osób.

W efekcie realizacji Karynckiego Planu Integracji powstały następujące produkty: platforma internetowa umożliwiająca lokalne działania integracyjne (np. integracja w trasie), prowadzenie niemieckich zajęć integracyjnych, opieka psychologiczna dla osób ubiegających się o azyl, warsztaty stomatologiczne, nagroda integracyjna i dofinansowanie projektu dla uchodźców. Obecnie Biuro Rządu Karyntii Krajowego Urzędu ds. Uchodźców i Integracji podejmuje wyzwania związane ze zmianą prawa imigracyjnego, a także boryka się ze zbyt niskimi dotacjami z budżetu rządu Karyntii oraz wzrostem skrajnie prawicowej polityki, ponadto, zajmuje się kwestiami kobiet i rynku pracy, dogmatami religijnymi i problematyką równości płci.

Minister Edukacji, Nauki i Sportu Republiki Słowenii - dr Jernej Pikalo przedstawił w ramach forum interesującą prezentację obrazującą w jaki sposób Słowenia prowadzi politykę integracyjną oraz jakie kluczowe wyzwania i szanse stoją przed strategiami integracyjnymi w Słowenii. Minister podkreślił ważną rolę praw człowieka w kontekście członkostwa w Unii Europejskiej oraz prawa słoweńskiego, wskazując, że odgrywają one kluczową rolę w osiąganiu komplementarności poszczególnych polityk integracyjnych w Słowenii. Ponadto, wyjaśnił, że w przeszłości Słowenię zamieszkiwały głównie włoskie, romskie oraz węgierskie mniejszości etniczne, jednakże w ostatnich dwóch dekadach sytuacja uległa zmianie. Obecnie kluczowym zadaniem dla Słowenii i Unii Europejskiej jest zidentyfikowanie nowych mniejszości, takich jak uchodźcy, mniejszości związanych z grupami wiekowymi oraz tych związanych z technologiami i cyfryzacją. Ponownie, zwrócono uwagę na bardziej holistyczne podejście do problematyki różnorodności kulturowej.

„Kogo mamy na myśli, mówiąc o ‘nowych’ mniejszościach w naszym zglobalizowanym świecie?”

W tym kontekście „nowe” mniejszości zostały wyraźnie zdefiniowane jako wykraczające poza granice terytorialne, narodowe i etniczne i są opisane w kategoriach ściślej związanych z globalnym społeczeństwem obywatelskim.

Zatem głównym pytaniem do lokalnych przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, naukowców, obywateli i przedstawicieli rządu, organów publicznych, a także prawa UE i instytucji

europejskich jest: Kim są mniejszości w tym nowym zglobalizowanym społeczeństwie? Minister Pikalo zasugerował, że Słowenia, podobnie jak wiele innych krajów UE, wciąż uczy się, jak radzić sobie z tymi „nowymi” mniejszościami, a jednocześnie podejmuje kwestię „starych” mniejszości.

W ciągu ostatniej dekady Unia Europejska doświadczyła jednego z największych kryzysów imigracyjnych od czasów II wojny światowej, dlatego bardzo ważnym było, aby forum poświęcone „nowym” mniejszościom podjęło również tematykę kryzysu imigracyjnego. Dr Primož Pevcin z Wydziału Administracji Publicznej Uniwersytetu w Lublanie przedstawił problematykę sprawowania rządów z perspektywy Unii Europejskiej, omawiając kryzys imigracyjny, szlak migracyjny Bałkanów Zachodnich oraz Słowenię jako niewielkie państwo usytuowane na zewnętrznej granicy strefy Schengen. Celem tej prezentacji było pokazanie, jak wielopoziomowe sprawowanie rządów w kontekście szlaku migracyjnego Bałkanów Zachodnich (szczególnie często uczęszczanego w okresie 12 miesięcy w latach 2015-2016) oraz sterowanie centralne tym procesem zarządzania przy słabym zaangażowaniu niższych szczebli niż krajowy, okazało się nieefektywne i nie przyniosło oczekiwanych rezultatów w dobie kryzysu. Precyzując, na szczeblu krajowym istniało ogromne obciążenie stale zwiększającym się zakresem obowiązków przedstawicieli aparatu rządowego, którzy zostali zmuszeni do przeprowadzenia działań związanych z rozszerzaniem kontroli granicznych, wprowadzaniem technicznych barier ograniczających bezpośredni napływ ludności oraz przystosowaniem obowiązujących przepisów prawa do aktualnej sytuacji, chroniąc w ten sposób bezpieczeństwo narodowe. Wykluczenie instytucji niższego szczebla z procesu podejmowania decyzji dotyczących zarządzania omawianą sytuacją, a tym samym brak możliwości współpracy, dialogu ze szczeblem krajowym spotkało się z negatywną oceną. Analiza wielopoziomowego sprawowania rządów podczas kryzysu imigracyjnego wykazała, że jego wielopoziomowość okazała się mało skuteczna w efektywnym zarządzaniu kryzysem oraz unaocniła państwu członkowskim Unii Europejskiej następujące kwestie: rolę wielkości państwa i jego zdolności instytucjonalnych, interes narodowy a przepisy UE oraz pasywność instytucji UE w czasie kryzysu.

4. Czy istnieje takie pojęcie jak tożsamość UE? Co oznacza bycie obywatelem UE?

W trakcie dyskusji ustalono, że Unia Europejska symbolizuje: projekt pokojowy, różnorodność kulturową, otwarte granice, równe szanse, podróże w UE, możliwości pracy, możliwości studiowania za granicą, dobry system opieki zdrowotnej, gwarancję równych praw, Schengen i ujednoczenie niektórych polityk (do pewnego stopnia). Podkreślono również, że Unia Europejska reprezentuje takie wartości, jak współpraca, pokój, jedność i bezpieczeństwo. Uczestnicy forum akcentowali, że czują się częścią UE i zauważają starania instytucji unijnych promujących ideę tożsamości unijnej. Niemniej jednak, doszli oni do wniosku, iż ważna jest przede wszystkim tożsamość narodowa, głównie ze względu na bogatą historię krajów i ich silne dziedzictwo narodowe. Dyskutowano również na temat tego, czy tożsamość UE zależy od tego, z kim obywatele państw członkowskich wchodzi w interakcje, np. z przyjaciółmi, rówieśnikami lub obcokrajowcami i uzgodniono, że tożsamość UE zwykle nabiera większego znaczenia podczas podróży obywateli UE za granicę do USA, Azji lub Australii.

5. Jakie bywają skojarzenia z granicami Unii Europejskiej?

„Jesteśmy uprzywilejowani, mieszkając w Unii Europejskiej, mając łatwy wstęp do wielu krajów”.

Uczestnicy forum twierdzili, że granice Unii Europejskiej kojarzą im się z łatwym dostępem do krajów UE i możliwościami swobodnego podróżowania. Ponadto, stwierdzili, że czują się uprzywilejowani, ponieważ mieszkają w granicach strefy Schengen. Co ciekawe, uczestnicy, poproszeni o dyskusję na temat granic UE, poruszyli również kwestię obrony granic w kontekście odpowiedzialności narodowej, kwestia ta została omówiona w aspekcie granic i ruchów uchodźczych.

6. Pomysły i propozycje dla przyszłej Europy

Przeprowadzono dyskusję na temat wizji przyszłości Europy w kwestiach „starych” lub „nowych” mniejszości oraz szczególnego znaczenia tożsamości w regionach przygranicznych Unii Europejskiej. Uczestnicy oznajmili, że na szczeblu lokalnym chcieliby spotykać się z ogólnie większą elastycznością, zwłaszcza w kwestiach administracyjnych i podkreślili potrzebę edukacji transgranicznej. Z kolei, na szczeblu europejskim - szybszego podejmowania decyzji w sprawach globalnych problemów, takich jak kryzys migracyjny w UE oraz jedność praw i standardów. Uczestnicy uznali, że przyszła Unia Europejska potrzebuje wspólnego języka i wszyscy zgodzili się, że takowym mógłby być język angielski. Mając powyższe na uwadze, przedstawiciele UE powinni zapewnić wszystkim obywatelom UE możliwość pobierania nauki języka angielskiego. Kolejnym zaleceniem uczestników forum była widoczna i efektywna promocja tożsamości UE na szczeblu lokalnym oraz powszechne popularyzowanie wartości międzynarodowych doświadczeń. Ponadto, przedstawiciele lokalni powinni: zapewniać studentom możliwość systematycznego zdobywania wiedzy na temat UE i jej działań; działać na rzecz skutecznej integracji wszystkich krajów europejskich; rozważyć centralizację procesu decyzyjnego w przypadku kryzysów o zasięgu międzynarodowym; lepiej wykorzystywać zasoby UE i promować jej wspólny język.

„Przyszła Unia Europejska potrzebuje wspólnego języka, którym powinien być angielski”.

Załącznik : Program Forum – Klagenfurt-Lublana; 3-4 października 2019 roku

PROGRAM

CZWARTEK, 3 PAŹDZIERNIKA

8.30-9.00	Otwarcie Forum Powitanie – prof. Kathrin Stainer-Hämmerle oraz prof. Eithne Kanppitsch		
9.00-12.30	CZĘŚĆ I : „STARE” MNIEJSZOŚCI Przeszłość i teraźniejszość: Historyczne i prawne spojrzenie na traktat z Saint Germain z 1919 roku i jego współczesne znaczenie Prelegenci: Helmut Konrad i Martha Stocker Panel dyskusyjny: TRAKTAT Z SAINT GERMAIN Południowy Tyrol – Karyntia – Rola traktatu z Saint Germain w odniesieniu do przeszłości i teraźniejszości Prelegent: Jürgen Priker (Adiunkt w Instytucie Prawa i Nauk Politycznych, Uniwersytet w Grazu) oraz Günter Rautz (Dyrektor Instytutu ds. Mniejszości) Uczestnicy panelu: dr Arno Kompatscher (Gubernator Południowego Tyrolu) oraz dr Peter Kaiser (Gubernator Karyntii)	Hermagoras 10. Oktoberstraße 27 9020 Klagenfurt	 tłumaczenie ENG/SLO w razie potrzeby
13.00-14.00	Łącząc „stare” i „nowe” mniejszości w Karyntii: osobista podróż Wykład dr Josef Marketz, Dyrektor Caritas Karyntia	Sandwirtgasse 2, 9020 Klagenfurt	
14.15	Przejazd busem do Lublany, Słowenia		
16.00-17.30	CZĘŚĆ II : „NOWE” MNIEJSZOŚCI Powitanie – prof. Janez Stare (Dziekan Wydziału Administracji Publicznej) oraz dr Iztok Rakar, Adiunkt (pracownik naukowy na Wydziale Administracji Publicznej) Temat I: Polityka integracyjna w Słowenii: wyzwania możliwości i ograniczenia dr Jernej Pikalo (Profesor Nauk Politycznych, Minister Edukacji, Nauki i Sportu Republiki Słowenii) Temat II: Zarządzanie migracjami (przypadek Słowenii w 2015 roku) dr Primož Pevcni (Uniwersytet w Ljublanie, Wydziału Administracji Publicznej) Temat III: Polityka integracyjna w Karyntii: wyzwania, możliwości i ograniczenia. Marika Grüber (Uniwersytet Nauk Stosowanych w Karyntii, Wydział Zarządzania / Nadine Hell (Władze Karyntii - Biuro Krajowego Urzędu ds. Uchodźców i Integracji)	Uniwersytet w Lublanie Wydział Administracji Publicznej Gosarjeva ul. 5 Lublana	
17.30	Przerwa kawowa	Uniwersytet w Lublanie	
17.45 – 18.30	Dyskusje w podgrupach: polityki, granice oraz tożsamość mniejszości	Wydział Administracji Publicznej	
18.30 – 19.15	Podsumowanie najważniejszych zagadnień	Gosarjeva ul. 5 Lublana	
19.30	Kolacja		
21.00-22.00	Powrót autokarem do Klagenfurt		

PIĄTEK, 4 PAŹDZIERNIKA (PROGRAM FAKULTATYWNY)

9.30-11.00	Dyskusja członków grupy TEIN - sprawozdania z poprzedniego dnia - wnioski z wykładów dnia poprzedniego - projekt TEIN - wnioski i prognozy		
14.00-19.00	Konferencja akademicka 1919 -traktat z Saint Germain... 2019 W jaki sposób prawo może wpływać na sytuację społeczną mniejszości (Otwarcie – dr Karl Hren; Prelegent: dr Heinrich Neisser oraz dr Günter Rautz	Hermagoras 10. Oktoberstraße 27 9020 Klagenfurt	
19.00-21.00	Dyskusja panelowa: 1919-2019: 100 lat ochrony grup etnicznych: od teorii do praktyki Prelegent: prof. Kathrin Stainer-Hämmerle		

SOBOTA, 5 PAŹDZIERNIKA (PROGRAM FAKULTATYWNY)

9.00-13.00	<p>Transgraniczny spacer po Karyntii i Słowenii Z Luschaaim do Sv Anna</p> <p>Zakończenie w tradycyjnej restauracji „Riepl” Miejsce spotkania: restauracja „Riepl”</p> <p>Prowadzenie: dr Karl Hren oraz dr Günter Rautz Współprowadzenie: Franc-Jozef Smrtnik</p>	Restauracja „Riepl”	
------------	--	------------------------	---

Szczegółowe informacje:

<http://www.transfrontier.eu/tein4citizens/>

 @TEIN4Citizens